

HELI JUTILA

Säppi

Selkämeren kasvihelmi

Pohjanlahdenlauha, *Deschampsia bottnica*, Luvia, Säppi, Prakala 3.8.2016, Urjanhai / Wikimedia Commons

Selkämeren kansallispuisto perustettiin keväällä 2011. Sen pinta-alasta 98 % on avomerta ja vain 2 % maata. Silti saaret ja rannikon alueet tarjoavat meriluonnon aarraiton, jonka eräs timantti on Säpin saari Luvian saariston (St, Eurajoki) pohjoisosassa. Säppi on pääosin Metsähallituksen hallinnoimaa suojelu-aluetta. Koillisosa on yksityisomistuksessa. Saarella on valkoiseksi kalkittu, pyöreärunkoinen ja 30 metriä korkea majakka vuodelta 1873. Sen tuntumaan sijoittuu kaksi entistä majakanvartijoiden taloa, joista toinen on Porin Lintutieteellisen Yhdistyksen lintuasema ja toinen Säppi 2000 -yhdistyksen käytössä. Yhdistys

tarjoaa majoitustiloja. Saarelle pääsee paikallisten kalastajien kyydissä ja esimerkiksi kesällä 2023 sinne liikennöitiin ainakin kahtena päivänä viikossa, mikä tarjoaa mahdollisuuden myös lyhytaikaiseen käyntiin. Vuonna 1871 rakennetun ”Luosituvan” ja siihen liittyvät rakennukset omistaa nykyisin Merenkulkulaitos, joka on vuokrannut ne Reposären Metsästysseura ry:lle.

Avomereiseen Säppiin saavutaan veneellä tyrskyisen ja matalan lahdelman kautta. Kookas laituri, Kruunumöljä, jatkuu leveänä pitkosolkuna yli rannan makeavetisten lampareiden aina tervaleppien luonnehtimaan ranta-lehtoon. Noin 250 metrin tar-

pomisen jälkeen päädytään väräjän jälkeen saunan nurkalle, mistä avautuukin upea majakaniitty- ja kallioketokokonaisuus rakennuksineen.

Säpin kasvistoon vaikuttavat sen ulkomereinen sijainti (avomerellä 5,5 km rannikolta), saaren suuri koko (150 ha) ja siihen liittyvä monien habitaattien esiintyminen, rehevyyttä tuova oliviinidiabaasikallioperä ja melko pitkään jatkunut ihmisvaikutus (Jutila 2023). Monilajisen saaren putkilokasvisto koostuu yli 400 lajista, joista osaa ei ole tavattu vuosiin kuten pohjannoidanlukkua, *Botrychium boreale*, tai mäkilitukkaa, *Cardamine hirsuta*. Uhanalaisista lajeista tavataan vaarantunut keltama-

tara, *Galium verum*, silmälläpidettäviä ovat ahokissankäpälä, *Antennaria dioica*, terhi, *Asperugo procumbens*, ketonoidanlukko, *Botrychium lunaria*, ketoneilikka, *Dianthus deltoides*, pikkusappi, *Centaurium pulchellum*, somersara, *Carex glareosa*, ja rannikkovesikuusi, *Hippuris lanceolata*.

▼ Näkymä Kruununmöljän laiturilta Säpin majakalle.

Tiedon keruu

Tutustuin Säpin kasvillisuuteen yhteensä 16 käynnillä. Julkaisussa käytetään Karri Jutilan Säpistä piirtämän kartan mukaisia nimiä, joita ovat käyttäneet varsinkin lintutieteellisen yhdistyksen harrastajat.

Jo vuosina 2009 ja 2010 laadin kuvauksen saaren kasvillisuudesta (Jutila 2011). Monilta käyntikerroiltani on tarkat havainnot, jotka olen toimitanut Raino Lampisen kautta *Kastikka*-tietokantaan. Tuoreimman käyntini heinäkuussa 2023 toteutin juuri neliökilometriruutujen lajistolistojen täydentämiseksi. Nämäkin havaintotiedot on nyt tallennettu *Kastikkaan*. Yleiset lajit olen kirjannut neliökilometriruudun tarkkuudella mutta harvinaisemmista olen tallentanut tarkan koordinaattitiedon. Laji.fi-palvelun listauksen mukaan Säpin saarelta on 2.3.2024 mennessä kertynyt noin 5 800 putkilokasvihavaintoa, joista 3 563 on omiani ja hieman vajaa 1 000 **Janne Lampolahden** havaintoja eri vuosilta (pääosin 1987). Yli 200 havainnon pääsevät myös **Aila Tarvainen** ja **Ilmari Kause**. Museonäytteitä listalla oli yhteensä vain nelisenkymmentä, joilla seitsemän eri kerääjää. Saaren lajisto tulee varmasti vuosien saatossa muuttumaan, mutta nyt

Kirjoittajan käynnit Säpissä

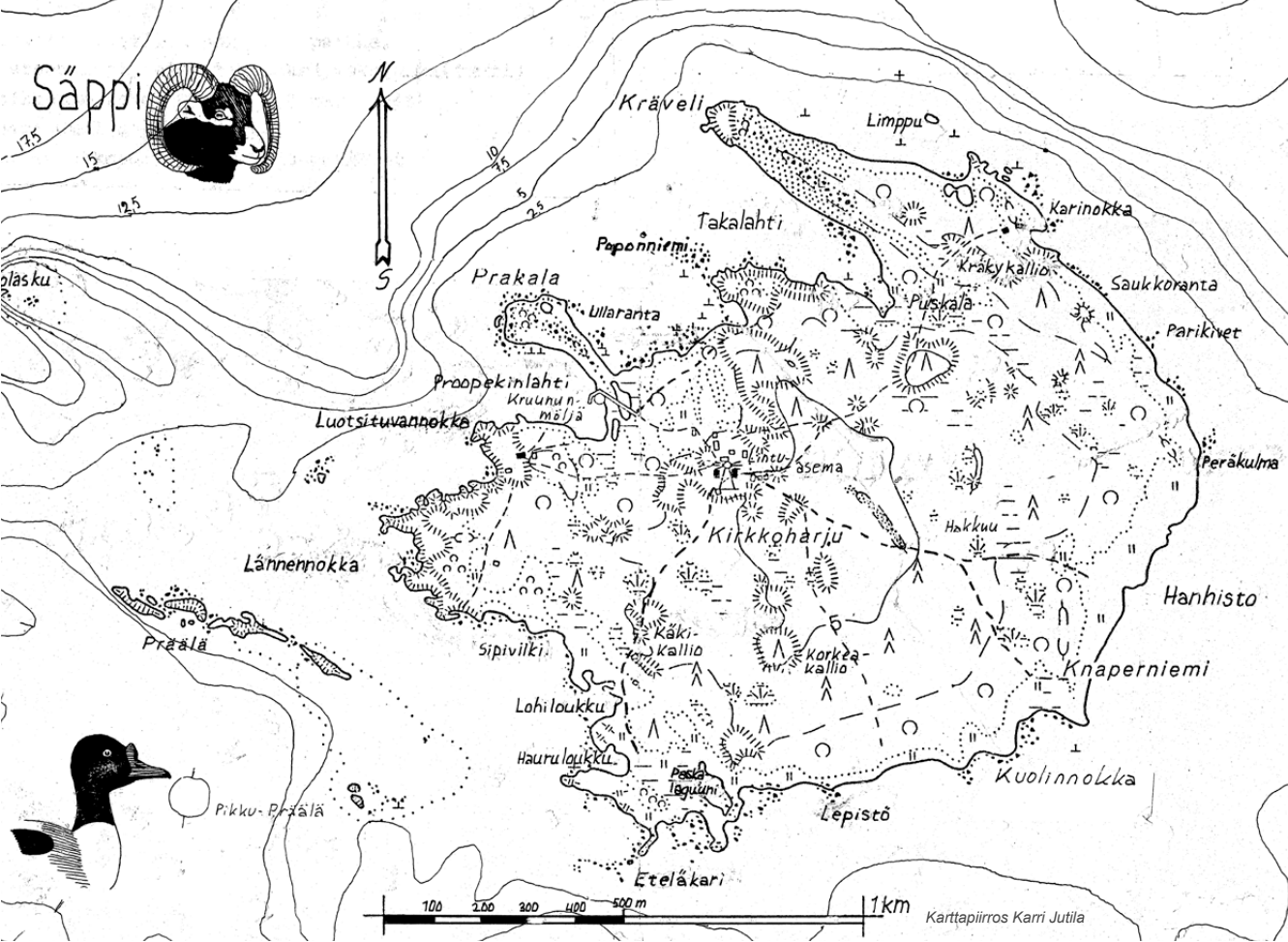
30.4.1991	1.9.2001
30.7.1991	11.7.2003
8.6.1992	28.–29.7.2009
16.–17.7.1994	14.–16.7.2010
4.–5.8.1995	20.–21.7.2012
6.7.1996	5.–7.7.2018
18.9.1998	24.–25.7.2021
2.7.1999	16.–19.7.2023

tiedot saaresta ovat varsin hyvät, ja oli tärkeää myös saada ne laajempaan tietoon Säpin vietettyä 150-vuotisjuhliaan vuonna 2023.

Majakkakedon kukoistusta

Majakkapiha on kallioinen, ja **kallioketojen, ketojen ja niittyjen** lajisto on monimuotoista. Leimallisia lajeja ovat keltamatara, ketoneilikka, rannatädyke, *Veronica longifolia*, ja ruoholaukka eli kotoisemmin ruohosipuli, *Allium schoenoprasum*, joka koristaa myös Luotsivannokan kallioita. Heinistä runsaita ovat mäkikaura, *Avenula pubescens*, metsälauha, *Avenella flexuosa*, ja nurmiröllli, *Agrostis capillaris*, harvinaisuuksiin kuuluu mäkikattara, *Bromus hordeaceus*. Painannekohdissa saa vallan mesiangervo, *Filipendula ulmaria*. Majakan kaakkoispuolen kedolla ovat kukoistaneet jänönäpila, *Trifolium arvense*, ja mäki-kuisma, *Hypericum perforatum*, hyvin marjovan ahomansikan, *Fragaria vesca*, keralla. Majakan koillispuolella on päivänkakkaran, *Leucanthemum vul-*

▲ Näkymä Säpin majakasta kallioiselle majakkapihalle.

gare, ja lampaannadan, *Festuca ovina*, vallitsemaa niittyä, jolla tavataan ajoittain myös ahopellava, *Linum catharticum* (jota saarella kasvaa myös rantaniittyjen yläosassa). Majakan ympäristön edustavaan ketolajistoon kuuluvat myös käen-

▼ Majakkakedolla kukkivat näyttävimpinä keltamatara ja ketoneilikka.

kukka, *Silene flos-cuculi* (saunan suunnalla) ja kissankello, *Campanula rotundifolia*.

Majakkapihan kedolla on tuore pienruohoniittykuvio, jolla kasvaa satoja ketonoidanlukkoja ja valkolehdokkeja, *Platanthera bifolia*, pienellä alalla. Sieltä on löydetty yhtenä vuonna myös pohjannoidanlukkoa. Niityn valtalajeja ovat nurmirölli, lampaannata, siankärsämö, *Achillea millefolium*, ahomansikka, niittyhu-

▲ Ketonoidanlukko (kuvassa) ja pohjannoidanlukko kuuluvat saaren ketolajistoon. Pohjannoidanlukkoa ei tosin ole viime vuosina enää näkynyt.

mala, *Prunella vulgaris*, ja niityliekosammal, *Rhytidiadelphus squarrosus*. Luonnehtivia lajeja ovat päivänkakkara, puna-apila, *Trifolium pratense*, mäkikaura ja ketosilmäruoho, *Euphrasia stricta*.

Kulttuurikasvistoa edustavat muun muassa lintuaseman itäpuolen koristekasviperäinen pallomehiparta, *Jovibarba*

▲ **Porin Lintutieteellinen Yhdistys on hoitanut Säpin majakan pihaluettua ja siihen liittyvää niittyä raivaus- ja niittotalloilla.**

globifera, sekä ladon takana (n. $3,5 \times 2 \text{ m}^2$ ja $2 \times 2 \text{ m}^2$ alalla) elinvoimaisena kasvava ja kukkiva vanha rikkakasvi terhi. Majakan luona kasvanut tarhatyräkki, *Euphorbia cyparissias*, sen sijaan näyttää hävinneen. Lajiin kuuluu myös kumina, *Carum carvi*. Mittarin toukat ovat syöneet monena vuonna sekä lintuaseman että Luotsituvan rakennuksen seinustalla kiemurtelevan humalan, *Humulus lupulus*, lehdeksi. Osin lintuaseman läheiset niityt ovat heinäisiä, nurmipuntarpään, *Alopecurus pratensis*, ja mäkikauran vallitsevia.

Majakan lounaispuolella on korkeahkokasvuinen tuore niittykuvio, jossa on kasvanut noin 30 valkolehdokkia, mut-

ta kuivana kesänä 2023 en löytänyt lajia täältä. Heinäkuussa 2023 valkolehdokkimäärät olivat koko saarella paljon aikaisempaa pienemmät. Liekö karjan laidunnus vähentänyt lajia 1990-lukuun nähden.

Ylämaankarja pääsi yhdessä vaiheessa majakkapihalle ja polki sorkillaan suuria kuop-

pia, jolloin maata sitova kasvillisuus hävisi. Onneksi karja on nykyään aidattu majakkapihan ulkopuolelle ja aluetta hoidetaan niittämällä. Lisäksi valkolehdokkien ja ketonoidanlukkojen alue on rajattu nauhalla kulkemisen rajoittamiseksi. Niittyjen monimuotoiseen hyönteislajistoon kuuluvat muun muassa niittyhepokatti, niittyheinäsirkka, kultasiivet ja hopeatäplät.

Saunan luona on **tuoretta** sekä vähäisessä määrin **karua, kuivaa pienruohoniittyä**, jonka rehevöitymisestä kertovat valkoapila, *Trifolium repens*, ja koiranputki, *Anthriscus sylvestris*. Saunan lähellä oli aiemmin peltokuvio erilaisine peltorikkoineen, mutta nykyisellään aluetta hoidetaan niittynä, ja peltorikat ovat hävinneet. Niityt levittäytyvät edelleen saunan koillispuolella osin kosteampina kuin muualla (**kosteaa pienruohoniittyä**).

Niityt, kedot ja nummet

Luotsituvalla johtavan polun varren niityltä on löytynyt noidanlukkoja viimeksi kesällä 1998. Puustoa poistettiin kuvi-

Platanthera bifolia, Helsingin, Puroonniitty 18.6.2013 © Arto Kurtti

► **Kaikkiaan valkolehdokki on ollut Säpissä runsas. Vuosittainen vaihtelu on kuitenkin suurta ja äskettäisistä kuivista alkukesistä laji tuntuu kärsineen**

on tuntumasta, ja lisääntynyt valon määrä ehkä ryöpsäytti kasvillisuuden rehevämmäksi, korkeampikasvustoiseksi maitohorsmavaltaiseksi niityksi. Laidunnuskaan ei ole keto eikä pohjannoidanlukkoa palttanut.

Luotsituvan itäpuolella on **kataja- ja mäntyvaltaista heinänummea**, jolla kasvavat muun muassa huopavoikeltano, *Pilosella officinarum*, ahokisankapäälä ja metsälauha.

Saaren kaakkoisrannan Knaperniemeen vievän polun varressa on aiemmin ollut pieniä niittykuvioita, joilta löysin pohjannoidanlukkoa kesällä 1994 (Jutila 1996). Vielä 18.9.1998 lajia löytyi paikalta 30 yksilöä. Pohjannoidanlukon aiemmat löytöpaikat (68315:31997; polun koillispuolella, aivan siinä kiinni) ovat jo melko um-

▼ **Saunan niityllä kukoistavat päivänkakkara, kissankello, ketoneilikka, siankärsämö ja ahomansikka.**

peutuneita. Noidanlukkoja ei löytynyt myöskään polun eteläpuolisesta lähikohteesta (68327:31996), josta löysin elokuussa 1995 17 pohjan- ja 8 ketonoidanlukkoa (Jutila 1996). Kesällä 2023 en havainnut merkkiäkään pohjannoidanlukkoista, joten laji saattaa olla kokonaan kadonnut saarelta tai sitten sen itiöt odottavat itämistä sopivassa paikassa. Ketonoidanlukkokin näyttää säilyneen vain majakkapihalla.

Saaren pohjoisosassa, Takalahden perukan suunnalla sijaitsevaa entistä asuinpaikkaa, Puskalaa, lähestyttäessä metsän avoimuus lisääntyy ja mäkipaura tulee lajistoon. Parhaimman niittykohdan luona valtalajina ovat hietakastikka, *Calamagrostis epigejos*, ja mäkipaura sekä luonnehtijalajeina keltamatara, kissankello, ahomansikka, punanata, *Festuca rubra*, niittyjuola, *Elytrigia repens*, ja niittynurmikka, *Poa pratensis*. Tämän **heinittyneen karun, kuivan pienruohoniityn**

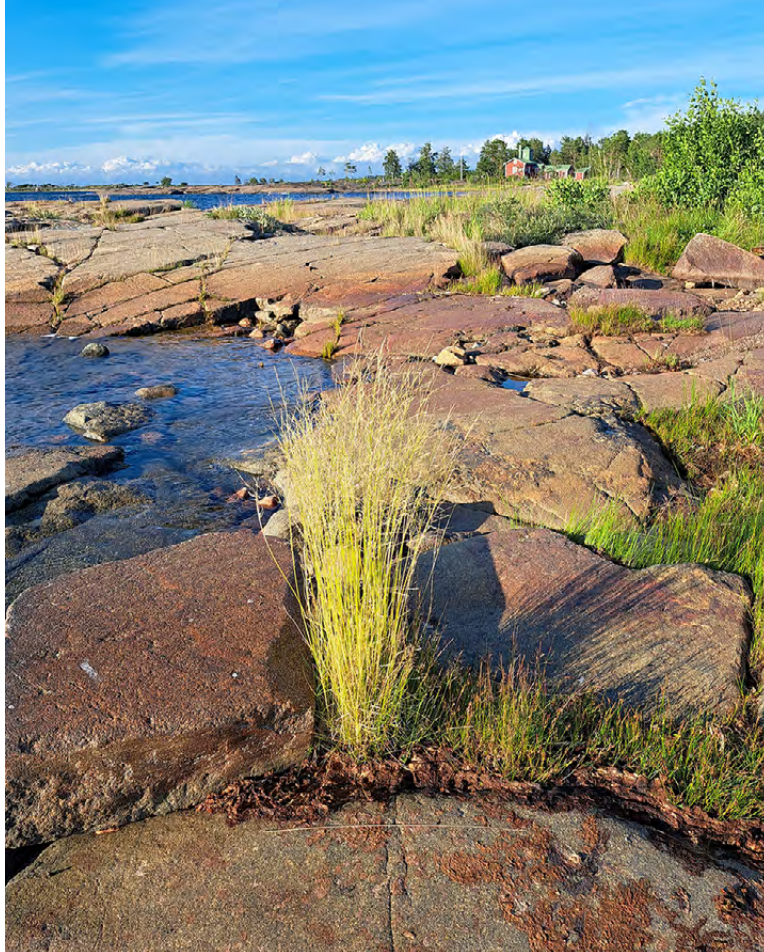
Turritis glabra 6.7.2018 © Heili Jutila

Puskalan niittyjen luontoarvot ovat vähentyneet parinkymmenen viime vuoden aikana, sillä heinät ja vattu ovat vallanneet alaa, mutta edelleen kohde olisi kovastikin kunnostuskelpoinen. Niityllä kasvaa muun muassa pölkkyruoho.

huomionarvoisia lajeja ovat ketoneilikka, viuhkovoikeltano, *Pilosella cymosa*, ja huopavoikeltano, pölkkyruoho, *Turritis glabra*, särmäkuisma, *Hypericum maculatum*, ja kevättädyke, *Veronica verna*. Aurinkoisella säällä heinäkuussa 2010 Puskalan niityillä lenteli paljon perhosia, muun muassa tesmaperhonen, kultasiipiä ja hopeatäpliä, ja ääntelevinä havaittiin heinäsiirkka ja töpökatti. Myös kesällä 2023 perhosia ja suorasiipisiä havaittiin.

Karinokan suunnalla, Hakkiluodon mökin pihalla, on hoidon ansiosta paremmin säilynyt **keto eli karu, kuiva pienruohoniitty**, jossa kukoistavat laajat ketoneilikka- ja kissankelloalueet lampaannatoineen. Lajistoon kuuluu edelleen myös karvaskallioinen, *Erigeron acris*.

Rantojen kalliot ja kivikot

Silokalliot luonnehtivat paikoin saaren länsi- ja pohjoisosan rantoja. Metsäisiä kallioita on siellä täällä saaren sisäosissa. Asuinpaikoilla on ketomaisia kallioita ja rannoilla tavanomaisen rantalajiston luonnehtimia kallioita. Luotsituvan keskiravinteisen merenrantakallion kasvillisuus keskittyy kalliojuotteihin rupijäkäläiä lukuun ottamatta. Koloissa kasvavat muun muassa rantakukka, *Lythrum salicaria*, nurmirölli, luhtavilla, *Eriophorum angustifolium*, suovilukko, *Parnassia palustris*, juolukka, *Vaccinium uliginosum*, variksenmarja, *Empetrum nigrum*, ahopellava ja Pohjanlahden endeeminen pohjalandenlauha, *Deschampsia bottnica*. Mainittakoon Limpuk-

▲ Silokallioita on Säpissä Eteläkarilla, Lännennokalta Luotsituvanokalle, Poponniemessä, Krävelinokan kivikkoisessa kärjessä ja Karinokalla. Pohjanlahdenlauha Lännennokan kalliolla.

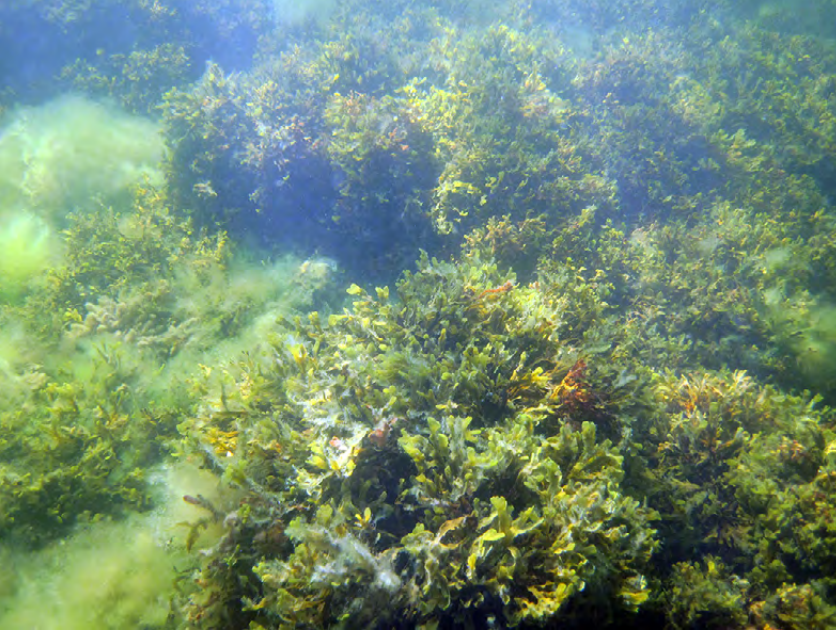
kaan kalliolla kasvava nyylähaarikko, *Sagina nodosa*.

Harjumuodostumiksi toisinaan tulkitut Prakala ja Kräveli ovat karun hiekkakivikovallin luonnehtimia katajaisia niemiä, joiden keskiosa voidaan luokitella nummeksi. Saaren sisäosan kalliot ovat laajalti suo- ja metsäpeitteisiä, ja ne on kuvattu näiden yhteydessä. Jäkkiä, *Nardus stricta*, kasvaa avoimilla niittymäisillä ja toisaalta kosteilla kuvioilla siellä täällä, aika usein polun kallionreunuksessa.

Vesikasvillisuutta

Luotsituvannokan (karttanimi virheellisesti Luustuvannokka) lahdelmassa ja myös Eteläkarin edustalla rakkohauru, *Fucus vesiculosus*, on runsain levälaji. Rehevoitymisen seurauksena lisääntyvä viherahdinparta, *Cladophora glomerata*, kasvaa vesirajan tuntumassa matalassa vedessä vaaleanvihreänä vyöhykkeenä, ja jouhilevä, *Chorda filum*, lettiruskohahattu, *Pylaiella littoralis*, merihaura, *Zannichellia palustris*, ja tähkärviä, *Myriophyllum spicatum*, kuuluvat nekin lahdelman vesikasvistoon. Heinä – elokuun vaihteessa 2009 Selkämeren alueella oli laaja *Nodularia spumigenan* sinileväkukinta, joka huuhteli myös Säpin rantoja. Onneksi heinäkuussa 2023 meri oli vapaa sinilevien massaesiintymistä. Säpin rantavesille tyypillisiä ovat merisätkin, *Ranunculus baudotii*, hap-sivita, *Stuckenia pectinata*, ahvenvita, *Potamogeton perfoliatus*, uistinvita, *P. natans* ja pikkuvita, *P. berchtoldii*. Tässä työssä ei ole enempää tutkittu merialueen vesikasvillisuutta ja levälajistoa.

Vesikasveja löytyy Säpistä fladoista ja merestä kuroutuneista kluuvijärvistä, joista moni on sukkession myötä soistunut. Avovesilampareita on erityisesti saaren lounaisrannalla ja Kruununmöljän sataman tuntumassa, missä kluuvin kasvillisuutta luonnehtii rannikkovesikuusi. Sen seurana viihtyvät muun muassa ratamosarpio, *Alisma plantago-aquatica*, kurjenmieikka, *Iris pseudacorus*, rantapalpakko, *Sparganium emersum*, ja leveäosmankäämi, *Typha latifolia*.

Fucus vesiculosus, Eteläkari, 14.7.2010 © Heli Jutila

▲ ▼ Meren tuoma aines, varsinkin rakkohauru, lannoittaa ja tarjoaa mahdollisuuden yksivuotisten kasvienkin asettua. Levää kertyy laajalle alueelle ala- ja ylärannan vaihtumisvyöhykkeeseen, mikä näkyy voimakaskasvuutena ja leväkerrostumille erikoistuneina lajeina, joista monet ovat tavallisten rikkaruohojen merenrantamuotoja. Aavan meren äärellä levää saattaa kovilla myrskyillä ajautua rantaan kohtalaisestikin.

Eteläkari, 18.7.2023 © Heli Jutila

Rantaniittyjä ja levävalleja

Rantaniittyjä muodostuu hienojakoisten maiden lisäksi miltei kaikkialle saaren moreenirannoille, mutta laajimmillaan ne ovat saaren itä- ja etelärannoilla. Niittykasvillisuutta kehittyä myös kivikoihin ja kallioiden rakosiin. Laiduntamattomia eli luontaisia rantaniittyjä löytyy saaren pohjois- ja koillisosasta, muun muassa Takalahden ja Limpukkaan suunnalta, yksityismaiden alueelta. Näitä laiduntamattomia rantaniittyjä luonnehtivat järviruoko, *Phragmites australis*, ruokohelppi, *Phalaroides arundinacea*, ja luhtakastikka, *Calamagrostis neglecta*.

Takalahden pohjukan rantakasvillisuusvyöhykkeet ovat melko hyvin kehittyneitä ja alimpana vesirannalla kasvava sinikaislaa, *Schoenoplectus tabernaemontani*, jonka joukossa on järviruokoa. Ylempänä mukaan tulevat meriluikka, *Eleocharis uniglumis*, luhtakastikka, rantamatara, *Galium palustre*, ja suolavihvilä, *Juncus gerardi*. Harvalukuisempaan tavataan hentosuolaketta, *Triglochin palustris*, mesiangervoa, ranta-alpea, *Lysimachia vulgaris*, ja rantakukkaa. Ylemmäs rannalla noustaessa runsastuvat ruokohelppi, isonokkonen, *Urtica dioica*, ja punanata. Geolitoraalien yläosassa, levävallin kohdilla, viihtyvät vaihtuvina valtalajeina peltopillike, *Galeopsis bifida*, kiertotatar, *Fallopia convolvulus*, ja pensaikkotatar, *F. dumetorum*, rantanenätti, *Rorippa palustris*, niittyleinikki, *Ranunculus acris*, ja peltopähkämö, *Stachys palustris*. Ylempänä tavataan runsaana myös hieta-kastikkaa ja niittynurmikkaa.

Nämä Itämeren kivikkoiset niittyrannat ovat viime vuosina yksipuolistuneet ja isonokonen on vallannut alaa. Laiduntamattomilla rantaniityillä ei useinkaan muodostu varsinaista katajien, metsälauhan ja keltamataran luonnehtimaa ylärantaniittyä, mutta lajistoa voi olla ripottaisesti rantaan tunkeutuvan metsän reunassa.

Limpuksaan tai Parikivien kohdalla alarantaniittyä vallitsevat suolavihvilä ja järviruoko. Luonnehtijalajeja ovat isolaukku, *Rhinanthus angustifolius*, suovilukko, lännensuolasänkiö, *Odontites litoralis* subsp. *litoralis*, pohjanlahdensilmäruoho, *Euphrasia wettsteinii* var. *botniensium*, ja ruokohelppi. Alimpana rannalla on katkeileva pohjanlahdenlauhavyö.

Peräntulmassa ja Hanhiston pohjoiskärjessä on keskenään samantyyppistä ylärantaketoa, mutta Peräntulman laiduntamaton keto on korkeampikasvuinen. Metsänreunassa on kuvio metsälauhan, tuoksimakkeen, *Anthoxanthum odoratum*, kangasmaitikan, *Melampyrum pratense*, metsätähden, *Lysimachia europaea*, ja jokapai-

▲ Hanhiston laidunnetulla, pohjaltaan hienojakoisella, alavalla ja leveällä rantaniityllä ei muodostu selvää vyöhykkeisyyttä ja eri korkeuksien kasvit sekoittuvat. Laajalle alueelle muodostuu monenlaisia kasvillisuuskuviota.

▼ Ylempänä Hanhiston korkeakasvuista merenrantaniittyä luonnehtivat muun muassa rantakukka ja ruokohelppi.

kansaran, *Carex nigra*, luonnehtimaa niittyä.

Hanhiston rantaniityn vesirajan kivikkoa vallitsevat paikoitellen konnanvihvilä, *Juncus bufonius*, rannikki, *Lysimachia maritima*, ja rönsyröllä, *Agrostis stolonifera*. Siellä täällä yleisenä kasvavat myös savijäkkärä, *Gnaphalium uliginosum*, pohjanpihatatar, *Polygonum aviculare* subsp. *boreale*, suolasolmukki, *Spergularia salina*, isosappi, *Centaureum littorale*, pikkusappi ja suolasänkiö. Kahlaajarannalla voi nähdä rengastajien käyttämiä lintukatiskoja pyynnissä.

Alageolitoraalin leväsaumilla kasvaa harvakseltaan muun muassa ukontatarta, *Persicaria lapathifolia*, rentoharrikkoa, *Sagina procumbens*, rönsyleinikkiä, *Ranunculus repens*, ja konnanleinikkiä, *R. sceleratus*. Geolitoraalin alaosa hallitsevat ketohanhikki, *Argentina anserina*, suolavihvilä, rönsyröllä, ruokohelpi, ja niukempina rantalemmikki, *Myosotis laxa*, sekä katkeratatar, *Persicaria hydropiper*. Laidunnuksen seurauksena karheanurmikan, *Poa trivialis*, rönsyleinikin, pömpelto-ohdakkeen, *Cirsium arvense* var. *maritimum*, niittyjuolan ja nokkosen muodostamat kuviot ovat vähentyneet.

Vähän ylempänä **korkeakasvuista merenrantaniittyä** vallitsevat ruokohelpi, nurmilauha, *Deschampsia cespitosa*, isoröllä, *Agrostis gigantea*, ja kurjenjalka, *Comarum palustre*. Tyypillisiä ovat rantakukka, mesiangervo, vesisara, *Carex aquatilis*, suo-ohdake, *Cirsium palustre*, suohorsma, *Epilobium palustre*, ja ranta-alpi. Yltäkyläistä hyönteislajistoa edustavat lukuisat perhoset, kaksisi-

piset ja suorasiipiset. Ylimpänä metsän reunassa on nurmiröllin, hietakastikan, luhtasuoputken, *Peucedanum palustre*, ojakärsämön, *Achillea ptarmica*, mesimarjan, *Rubus arcticus*, ja rätvänän, *Potentilla erecta*, valtaama kostea, soistumisvaikutteinen metsän reunan rantaniitty, jossa yleisiä ovat myös jokapaikansara ja nurmipiippo, *Luzula multiflora*. Muutama hedelmävaiheinen valkolehdokkikin kuului lajistoon heinäkuussa 2010.

Hanhistoa etelästä rajaavan Knaperniemen **someroisen yläranta** kukoistaa keltamataran, ketoneilikan, ojakärsä-

▲ Keltamataran värjäämää Knaperniemen someroniittyä,

mön, hietakastikan ja sarjakeltan, *Hieracium umbellatum*, väreissä. **Itämeren epilitoraalikedolla** on paikoin katajikkoja ja paikoin sorkkien rikkomaa kasvillisuutta: hiekka ja pienet kivet ovat tulleet esiin. **Kedolla** kasvaa myös ahomansikoi-ta, keltamaksaruohoa, *Sedum acre*, isolaukkua ja värimorsinkoa, *Isatis tinctoria*. Kultasiivet, hopeatäplät, lanttuperhoset ja niittyheinäsirkat viihtyvät siellä. Alarannalla vallitsevat paikoin nokkonen ja niittyjuola.

Knaperniemen ja länteen mentäessä seuraavan niemen, Johteen, välisellä alavalla rantaniityllä järviruoko on saatu kuriin laidunnuksella. Rantaniityllä ovat runsastuneet merisara, *Carex mackenziei*, rantakukka ja alempana rantayrtti, *Lycopus europaeus*, ranta-alpi sekä tummarusokki, *Bidens tripartita*. Alarannalla levävallin alapuolella kasvavat runsaina suolavihvilä ja järvirantalemmikki, *Myosotis laxa* var. *cespitosa*, sekä vaihdellen meriluikka, sammakonvihvilä, *Juncus ranarius*, ja harvakseltaan länzensuolasänkiö, luhtavuohenokka, *Scutellaria galericulata*, ja isolaukku. Knaperin päässä levävallilla kasvoi merkittävässä määrin myös ruokonataa, *Lolium arundinaceum*, nokkosta ja poimupelto-ohdaketta.

Johteen ja Kuolinnokan (lähekkäiset itärannan niemekkeet Knaperniemen eteläpuolella, kartalla vain nimi Kuolinnokka, joka eteläisempi) kärjen vesirajan kivikossa kasvaa pohjanlahdenlauhatuppaita, suolavihvilöitä, rantalemmikkiä sekä merisuolaketta, *Triglochin maritima*, ja hentosuolaketta. Ala- ja ylärantaniityn vaihettumisvyöhykkeessä viihtyivät poimupelto-ohdake, niittyleinikki, hietakastikka, niittyjuola ja mesiangervo. Katajikkoisella ylärantaniityllä vallitsi tyypillinen keltamatara – metsälauhaniitty, jota luonnehtivat myös seinäsammal, ahosuolaheinä, *Rumex acetosella*, ahomansikka, siankärsämö, lituruoho, *Arabidopsis thaliana*, hietakastikka, matalanurmikka, *Poa humilis*, ja vattu, *Rubus idaeus*.

▲ Eteläkarilta löytyi vuonna 2023 Säpistä jo vuonna 2018 tavattu suolaleinikki, joka on levittäytynyt painolastitulokkaana Merikarvialta etelään Eurojelle ja toisaalta pohjoiseen Närpiön leveyksille Pohjanmaalla.

Kuolinnokan länsipuolella ja Eteläkarin itäpuolella rantavyöhyke kapenee noin 25 metriä leveäksi, somerikkopohjaiseksi Lepistön rantaniityksi. Kivinen ja katkeileva **matalakasvuinen suolavihvilä – meriluikkavyöhyke** luonnehtii alarantaa, ja tarkkasilmäinen löytää ahopellavakasvustojakin somerikkorannalta. Järviruokoa kasvaa harvakseltaan. Aiemmin levävallia luonnehtinut poimupelto-ohdake on sittemmin hävinnyt. Aiempi **korkeakasvuinen heinä- ja nokkosvaltainen rantaniitty** on koko lailla syöty ja ylämaankarja tuntuu viihtyvän alueella.

Eteläkarissa rantaniitty jälleen levenee. Somerikkoisessa rantaviivassa viihtyvät sammakonvihvilä ja vähän ylempänä ruokohelvi. Vuosittain vaihtelevan levyisellä tuoreella **hauruvallilla** kasvavat pelto-

pillike, ketohanhikki, poimupelto-ohdake ja ukontatar ja vähän vanhempaa, hajonnutta levävallia luonnehtivat pihatähtimö, *Stellaria media*, pohjanpihatatar, karheanurmikka, niittyjuola ja karheapillike, *Galeopsis tetrahit*. Kesällä 2023 paksun levävallin olivat vallanneet suolasänkiö, isosappi, rentohaarikko sekä rantaneätti ja sen tuntumasta löytyi myös suolaleinikki, *Halerpestes cymbalaria*. Ylemmäs pehmeää rantaa noustaessa runsastuvat keto-orvokki, *Viola tricolor*, niittyleinikki, rönsyleinikki, merirantalemmikki, *Myosotis laxa* var. *baltica*, ja niittysuolaheinä, *Rumex acetosa*. Rantaniityn reunassa mäntyjen juurella viihtyvät hietakastikka, keltamatara, rohtotädyke, *Veronica officinalis*, nurmitädyke, *V. chamaedrys*, ja lillukka, *Rubus saxatilis*.

Korkea ruovikko ympäröi 1990-luvulla hetteistä, hajovan kasvimassan tuoksun mukaan nimettyä Paskalaguunaa, mutta ruovikko on paljon pienentynyt laidunnuksen tultua intensiivisemmäksi kesän 2010 jälkeen. Sekä heinäkuun alussa 2018 että heinäkuun puolivälissä 2023 ruo'ot oli suurelta osin syöty ja maisemanäkymät olivat avoimet.

Paskalaguunin pohjoispuolella oli vielä vuonna 2010 kosteaa niittyä, jota vallitsivat vesisara, kurjenjalka ja jokapainkansara. Luonnehtijoita olivat myös nurmilauha, rantamatarra, suo-orvokki, *Viola palustris*, ja niukempina luhtasuoputki ja mesiangervo. Kostean lampareen kasvillisuutta hallitsivat tupassara, *Carex nigra* subsp. *juncella*, ja kurjenjalka. Sen reunalla hieskoivu- ja tervaleppäpuuston alla kasvoivat korpilahkasammal, *Sphagnum girgensohnii*, suo-orvokki, rätvänä, jousivihvilä, *Juncus filiformis*, ja mesimarja, joka myös teki marjaa. Karjan syömä alue ei enää vuonna 2023 hahmotunut erilliseksi kosteaksi niitykuvioksi, vaan se oli osa laidunnettua, **matalakasvuista vihvilä-, heinä- ja saramerenrantaniittyä**, jossa punanata, matalanurmikka, nurmirölli ja ketohanhikki olivat vallalla.

Ylämaankarja laiduntaa Säpin rantaniittyä

9.8.2006 © Heli Jutila

▲ Eteläkarin pohjoispuolinen lahdelma. Hauruloukko kertoo paikasta, jonne rakkolevät eli rakkohaurut ajautuvat hajoamaan. Aiemmin niittyjuolan, ruokohelven ja nokkosen vallitsema rantaniitty on syöty matalaksi, ja rantojen kivisyys on tullut näkyviin.

Laidunnuksesta ja niitosta

Majakantartijoiden poistuttua Säpistä vuonna 1963 saari oli ilman kotieläinlaidunnusta aina kansallispuiston perustamiseen asti vuonna 2011. Nykyisin lauhkeat ja ylväät **ylämaan naudat** ilahduttavat saarella vierailijoita. Laidunnuspaine on kaikkein toivotuinta rehevillä rantaniityillä. Majakkipihan kedolle karjan pääsy rajattiin vuoden 2010 jälkeen toisaalta valkolehdokkien ja noidanlukkojen suojaamiseksi ja toisaalta alueella majoittuvien turvaamiseksi. Yksi syy oli myös kuivina kesinä tallauksesta ja muusta karjan liikku-

misesta johtuva eroosio, jonka seurauksena kedolle ehti muodostua pieniä hiekkakuoppia.

Pääsääntöisesti ylämaankarjan vaikutus Säpin kasvillisuuteen on ollut positiivinen, varsinkin rantaniittyjen osalta. Laidunnuspaine keskittyy saaren etelä- ja lounaisrannoille, missä tuulet helpottavat ötökkäongelmaa. Metsässä on karuja paikkoja, joissa ei juuri ole syötävää, ja toisaalta on kosteikkoja, korpia ja lehtoja, joissa laidunnus saattaa olla kasvistolle (mm. kämmeköille) haitallista. Laitumen jakamista useaan osaan tuleekin harkita. Ylämaankarjan noin 12 yksilöä laidunsi saaren länsiosaa eli kansallispuiston aluetta heinäkuussa 2023.

Rantaa tiiraillessa voi nähdä silmäyksen Säpin toisesta merkittävästä laiduntajasta, Sardinian **muflonista**, *Ovis aries musimon*, jonka ensimmäiset

Lutukka 40. 2024

▲ Varsin villi ja piilotteleva pieni muflonilauma sinnittelee Säpissä ruokinnan turvin kärsien talvisia tappioita.

yksilöt metsästäjät toivat saarelle vuonna 1949. Muflonin ja pienpetojen pyynti on sallittu Säpin luonnonsuojelualueella. Muflonin vaikutus kasvistoon jää vähäiseksi. – Laiduntajiin kuuluvat myös monenlaiset **vesilinnut**, joista osa pesii mutta suurempi osa vain levähtää saarella muuttoaikana.

Vuodesta 2004 alkaen Porin Lintutieteellisen yhdistyksen talkoolaiset niittivät ennen laidunnuksen aloittamista vuosien ajan Hanhiston suunnan rantaniittyjä. Nykyisin yhdistys vastaa majakkakedon hoitamisesta niittämällä.

Metsät ja suot

Säpistä kuuluu **lehtojensuojeluohjelmaan** 76,5 hehtaaria eli yli puolet saaresta. Siitä suuri osa on niin kutsuttua punaailakkityypin luonnontilaista tervaleppälehtoa, jossa myös mesiangervo, vattu, lehtotesma, *Milium effusum*, ja nurmilauha ovat vallalla. Lehtojen lajistoon kuuluvat myös jänönsalaatti, *Lactuca muralis*, ja koiranvehniö, *Elymus caninus*. Mustikkatyypin sekametsä, jota täplittävät variksenmarjojen ja jäkälien luonnehtimat kalliomänniköt ja pienet suopai-

nanteet, luonnehtii Säpin keskiosaa. Tuoretta ja lehtomaisista kangasta on siellä täällä. Paikoin metsät ovat lehtipuuvaltaisia hieskoivikoita ja haavikoita. Saaren etelä- ja itäosissa kasvaa edustavaa vanhaa sekametsää. Paikoin on tiheää kuusimetsää. Metsähallituksen luontotyyppikartassa vuodelta 2008 on lehtojen ja eteläosan luonnonmetsän lisäksi suurin osa kartoitetusta alueesta merkitty rannikon primäärisukessiometsäksi.

Soita Säpissä on melko vähän ja niiden kokonaismäärä jää noin viiteen prosenttiin pinta-alasta. Puustoisia soita ja vaihettumissoita ja rantasoita on melko lailla saman verran. Preiviikinlahden saariin verrattuna metsä- ja suokasvilisuus on monimuotoisempaa Säpin suuremman koonkin ansiosta (Jutila 2018a).

Lehdot ja lehtomaiset kankaat

Lepistön lehto on mesiangervon ja vatun sekä punaailakin, *Silene dioica*, ja nurmilauhan vallitsemaa, noin 18 m korkeaa tervaleppälehtoa, jossa runsaina esiintyvät myös lehtotesma, ojakellukka, *Geum rivale*, ja karheapillike. Paikoin lehto on saniaisten kuten soreahiirenportaan, *Athyrium filix-femina*, metsälvejuuren, *Dryopteris carthusiana*, isoalvejuuren, *D. expansa*, ja metsäimarteen, *Gymnocarpium dryopteris*, luonnehtimaa. **Rannikon tuoreen lehtipuuvaltaisen lehdon** huomionarvoiseen lajistoon kuuluvat valkolehdkki ja jänönsalaatti. Osa suurruohojen vallitsemasta lehdoista on tervaleppien, pihlajien,

▼ Puskalan lehdon aluskasvillisuudessa hallitsevat lehtotesma ja punaailakki.

lehdokki (yksittäin), mesimarja, ojaleinikki, *Ranunculus flammula*, korpikarhunsammal ja korpirahkasammal sekä korpi-marre, *Phegopteris connectilis*.

Kesällä 2023 parin aarin metsäaukiolla kasvoi 197 kukkivaa ja 100 kukkimatonta herttakaksikon, *Neottia cordata*, versoa. Korpirahkasammal muo-

◀ **Lepistön lehto. Metsähallituksen Luontotyypin uhanalaisuusarvioinnin (2008) mukaan ”Rannikon tuoret lehtipuuvaltaiset lehdot taantuvat edelleen suojelualueiden ulkopuolella tapahtuvan rantarakentamisen, veneväylien ruoppausten, rantametsien ojitusten, kotitarvepuunoton sekä rantametsien siistimisen myötä. Toisaalta suojelualueilla lehtojen kehitys on valtaosin myönteistä.”**

▼ **Lepistöstä pohjoiseen kuusivaltaisen sekametsän puusto on ikääntynyttä ja lahoppua löytyy runsaasti, niin maassa kuin pystyssäkin. Metsän erirakenteisuus ja vanhan metsän arvot ovat alueella merkittävät.**

hieskoivujen ja ikääntyneiden mäntyjen luonnehtimaa avointa ja heinäistä metsää. Tervaleppälehtoa löytyy myös sataman tuntuman Ullanrannasta, missä sen läpi avattiin näkymää kahteen suuntaan joskus vuoden 2010 aikoihin, ja sen jälkeen näkymää on pidetty avoimena. Luotsituvalle vievän polun painanteessa on **rannikon kosteaa, tervaleppävaltaista lehtoa**, jonka kenttäkerroksessa vallitsevat riidenlieko, *Spinulum annotinum*, suo-orvokki ja mesiangervo.

Lepistön lehdosta pohjoiseen sijaitsee erittäin uhanalaiseksi koko maassa arvioitu **vanha, havupuuvaltainen tuore kangas**. Kesällä 2023 kulkeminen tarkalleen vanhaa polkua myöten ei ollut enää mahdollista puiden, erityisesti suurten kuusten, kaaduttua alueella ristiin rastiin. Lehtomaisella kankaalla valtalajiston muodostavat metsämarre

ja soreahiirenporras. Paikoin on lehtokorpimaisuutta ja kosteita kuvioita, joissa esiintyvät rantamatara, suo-orvokki, luh-tavuohennokka, orvontädyke, *Veronica serpyllifolia*, valko-

▲ Herttakaksikko oli Säpissä kesällä 2023 runsaampi kuin koskaan ja laskin kolmesta paikasta niitä kaikkiaan 307 yksilöä.

dosti 90 % seuralaislajistosta. Muina seuralaisina kasvivat korpikarhunsammal (5 %), mustikka ja metsätähti (molemmat 2 %), soreahiirenporras ja metsäälvejuuri (0,25 %) sekä rauduskoivun ja kuusen taimi (kumpikin < 0,25 %). Lähitöltä olin löytänyt jo vuonna 2010 kolme herttakaksikkoa. Seuralaislajeja olivat tuolloin metsäimarre, metsätähti, nuokkotalvikki, *Orthilia secunda*, sekä kerrossammal, sulkasammal ja korpirahkasammal. Majakan eteläpuolisesta metsästä löysin heinäkuussa 2023 yhden kukkivan ja viisi kukkimatonta herttakaksikkoa se-

kä edelleen keskiosan maariankämmekkäsuon, *Dactylorhiza maculata*, eteläreunasta kolme kukkivaa ja yhden kukkimattoman yksilön.

Peräkulman suunnalla, saaren itäosassa, metsä on edustavaa haapa- ja hieskoivuvaltaista sekametsää, jossa on paljon kaatuneita ja lahoavia puita. Myös valkolehdokkia ja tähtitalvikkia, *Moneses uniflora*, tavataan. Etelään metsä muuttuu heinäiseksi männiköksi.

Majakan eteläpuolinen metsä on kostea saniaisvaltaista kuusikkoa, jossa viihtyvät muun muassa suonihuopasammal, *Aulacomnium palustre*, ja kantarelli. Suopainanteen reunuksesta merkitsin 16.7.2023 herttakaksikoita ja myös kaksi kukkivaa harajuurta, *Corallorhiza trifida*. Toisenkin harajuuriesiintymä löytyi samana kesänä lähitöltä. Luotsituvan suunnan suolta ja Eteläkarille vievän polun varrelta oli löytynyt kaikkiaan seitsemän harajuuriyksilöä ja samoilta sijoilta myös neljä herttakaksikkoa 6.7.1996.

Puskalan kallion lähimetsät ovat sammaleisia kuusivaltaisia sekametsiä. Puskalan eteläpuolen kostea tervaleppämetsä on nurmilauha-, suo-orvokki- ja riidenliekovaltainen. Lampareissa kasvaa muun muassa järvikortetta, *Equisetum fluviatile*, ja pullosaraa, *Carex rostrata*, sekä vetisimmässä kohdissa vehkaa, *Calla palustris*, ja pikk-

► Puskalan alueella kasvaa kielokin, jonka on väitetty kaihtavan meren rantaa – tosin olen havainnut, että väite ei pidä paikkaansa. Lajia tavataan luontaisena jopa saarissa Perämeren rannalla.

limaskaa, *Lemna minor*. Takalahden pohjukan metsät ovat tervaleppävaltaista rantalehtoa, jota vallitsevat mesiangervo, nurmilauha, kurjenjalka, rantamatara, mesimarja ja terttualpi.

Harjulta alas Knaperniemen suuntaan vievää polkua kuljettaessa kosteusvaikutus lisääntyy ja polulla on märkiä painanteita. Hieskoivuvaltaista, lehtomaista metsää indikoivat Knaperniemeen vievän polun ympäristössä, alavalla maalla ruohot kuten puna-ai-lakki ja lillukka, *Rubus saxatilis*, sekä metsäälvejuuri ja lehtonurmikka, *Poa nemoralis*, ja meren rannan läheisyydessä heinät nurmilauha, rönsyrölli sekä isorölli. Muista lajeista mainittakoon valkolehdokki, tähtitalvikki, suo-orvokki, luhtasuoputki ja korpi-imarre.

Convallaria majalis, Helsinki, Kurkimäki 8.6.2022 © Arto Kurtti

◀ Tupassaravaltainen hieskoivukorpi Hanhiston polun eteläpuolella.

Hanhistoon vievän polun varsi on Kirkkoharjun haaran jälkeen alle 15 m korkeaa hieskoivikko, jossa on runsas kuusisekoitus. Paikoin kostealla ja heinäisellä mustikkatyypin kankaalla viihtyy myös valkolehdokki. Laidunaidan ulkopuolella on mustikkatyypin sekametsämännikköä ja erirakenteisuus lisääntyy.

Tuoreet ja kuivahkot kankaat

Tuoreita kankaita tavataan varsinkin saaren sisäosien moreenimailla. Majakan ja Korkeakallion välistä aluetta luonnehtii mustikkatyypin sekametsä, jota täplittävät kalliot ja suopainanteet. Edustavaan lajistoon kuuluu yövilka, *Goodyera repens*. Kaakkoon majakkapihalta lähtevän polun haarauduttua etelään, Lepistöön päin, metsä on mustikkatyypin mäntyvaltaista sekametsää, jossa kuusi on varsin runsas. Myös Käkikallioiden kaakkoispuolen metsä on

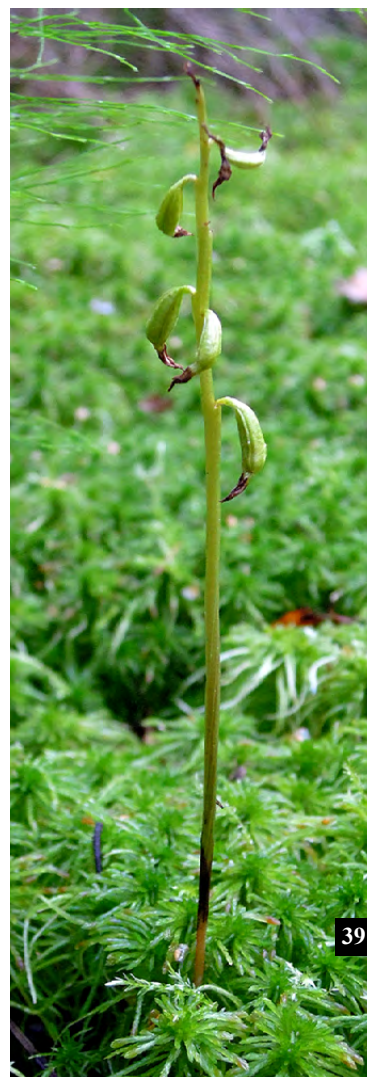
mustikkatyypin männikköä, jonka pohjakerros on kerrossammalvaltainen. Vanamo, *Linnaea borealis*, ja jäkki kuuluvat myös lajistoon.

Kuivahkoa kangasta on lähinnä Kirkkoharjulla (maastokartalla nimi on lipsahtanut liian itään), lounaisosan kallioiden tuntumassa sekä Krävelinnokan tyvellä. Majakan ja Kirkkoharjun välillä metsä on noin 17 m korkeaa mäntyä kasvavaa mustikkatyypin kangasta ja avokallioilla kasvaa jäkälikköä.

Metsäkalliot ja suolaikut

Kalliot täplittävät Säpin metsiä varsinkin länsi- ja luoteisosissa. Majakalta Luotsituvanokalle on laajahko avokallioalue, missä poronjäkälet (valko-, harmaa- ja palleroporonjäkäle, *Cladonia arbuscula*, *C. rangiferina*, *C. stellaris*), alustaan kiinnittyneet rupijäkälet ja mänty vallitsevat. Luotsitupaa lähestyttäessä tullaan mäntyen luonnehtimalle nummelle.

▼ Harajuuri kuuluu, tosin harvinaisena, Säpin kämmekekälajistoon.

Carex limosa 6.7.2018 © Heili Jutila

▲ Kräykallioiden länsipuolella on jokapaikansaran, riipasaran, mutasaran (kuvassa), pullosaran ja luhtavillan vallitsema soistuma, jota luonnehtii myös runsaasti marjova isokarpalo. Säpistä on kirjattu myös pikkukarpalo (*Vaccinium microcarpum*).

99 kukkivaa maariankämmeä ja kukkimattomia olisi löytynyt varmaan ainakin saman verran. Kesällä 2023 maariankämmeät olivat yhden käden sormin laskettavissa – tosin en niitä erityisesti etsinyt. Lepistään vievän polun varren suon valtalajeja ovat jouhivihvilä, korpilahkasammal, korpikarhunsammal, isokarpalo, pullosara, jokapaikansara ja riipasara, *Carex paupercula*. Pajulajistoon kuuluvat muun muassa virpapaju ja hanhensiropaju, *Salix repens* subsp. *repens*. Kovalla etsimisellä löysin kesällä 2010 kaksi harajuurta keskiosan suolta mutta en yhtään herttakaksikkoa, joita oli aikanaan ollut kymmeniä. Mahdollisesti kuivat kesät tai sukkessio ovat kutistaneet avo-

Saaren eteläisessä länsiosassa Käkikallioiden avokalliokuvioilla vallitsevat jäkälät: valko- ja harmaaporonjäkälä, okatorvijäkälä, *Cladonia uncialis*, sekä kataja, mänty ja kivikynsisammal, *Dicranum scoparium*. Kalliopainanteiden kosteikoissa viihtyy muun muassa juolukka.

Majakan pohjois- ja koillispuolella kalliot jatkuvat Takalahden ja Prakalan suuntaan. Väliin mahtuu mustikkavaltaita, soistunutta kangasta, jossa mänty on valtapuustona, joskin paikoin on erirakenteista sekametsää. Kallioiden päällä kasvillisuus on kuivaa tai kuivahkoa kangasta, mutta paikoin myös jäkälien luonnehtimaa selvää kalliokasvillisuutta.

Pikkusoiden valtalajistoon kuuluvat korpilahkasammal, korpikarhunsammal, kurjenjalka, pullosara, juurtosara, *Carex chordorrhiza*, jouhivihvilä, terttuampi, *Lysimachia thyrsiflo-*

ra, virpapaju, *Salix aurita*, isokarpalo, *Vaccinium oxycoccos*, ja suo-orvokki. Juurtosaraa on tavattu Eteläkarilta tulevan polun suunnassa, Takalahden ja Puskalan suunnan kalliopainanteiden soilla.

Säpin itä- ja kaakkoisosien suokuviot lienevät kluuvilampien jäänteitä, jotka ovat kasvamassa umpeen. Ne voidaan lukea rantasoihin. Niitä on muun muassa Knaperniemien ja Hanhiston polkujen välialueella. Suokuvioiden valtalajistoon kuuluivat muun muassa pullosara, vesisara, luhtakastikka, kurjenjalka, luhtavilla, tupasvilla, *Eriophorum vaginatum*, isokarpalo, suo-orvokki, kaitasiropaju, *Salix repens* subsp. *rosmarinifolia*, rahkasammalet ja korpikarhunsammal.

Säpin monipuolista kämmekälajistoa edustavat metsissä ja soilla valkolehdokki, yövilikka, runsaana esiintyvä maariankämmeä sekä harvalukuisemmat harajuuri ja herttakaksikko. Maariankämmekeitä on laskettu Säpin metsäisistä suopainanteista ja lähimetsistä satoja. 14.7.2010 laskin keskiosan suopainanteesta

▼ Tähtitalvikki kasvaa Säpissä siellä täällä tuoreella kankaalla (kuvassa Mustakarilla). On se löytynyt niin kutsutun Popon mökin pihastakin juhannusruusun alta.

Moneses uniflora 7.7.2014 © Heili Jutila

Säpin uhanalaisimpia luontotyyppejä ovat perinnebiotoopit: äärimmäisen uhanalaiset (CR) kedot, niityt ja laidunnetut rantaniityt sekä erittäin uhanalaiset (EN) nummet. Laiduntamattomat epillitoraalikedot ovat vaarantuneita (VU) ja kivikkoiset niityrannat silmälläpidettäviä (NT). Sekä hauruvallit että haurupohjat ovat erittäin uhanalaisia sekä fladat ja kluuvit vaarantuneita. Maankohoamisrannikon metsien ja piensoiden kehityssarjat sekä mm. rannikon kuivan kankaan männiköt ovat erittäin uhanalaisia. Olen tunnistanut Säpistä ainakin seuraavat Etelä-Suomessa uhanalaiset luontotyypit (tekstissä mainittaessa niiden nimet on lihavoitu; Kontula & Raunio 2018.):

- Heinänummi EN
- Karu kallioketo CR
- Keskiravinteiset merenrantakalliot NT
- Karu, kuiva pienruohoniitty CR
- Tuore pienruohoniitty CR
- Tuore heinäniitty CR
- Matalakasvuiset vihvilä-, heinä-, ja saramerenrantaniityt CR
- Korkeakasvuiset merenrantaniityt CR
- Itämeren kivikkoiset niityrannat NT
- Itämeren epillitoraalikedot VU
- Hauruvallit EN
- Haurupohjat EN
- Rannikon kosteat leppälehdot NT
- Rannikon tuore lehtipuuvaltainen lehto VU
- Rannikon tuoreen kankaan kuusikot VU
- Rannikon kuivan kankaan männiköt EN
- Vanhat havupuuvaltaiset tuoreet kankaat EN
- Merenrantojen kalliolammikot NT
- Maankohoamisrannikon metsien kehityssarjat EN
- Maankohoamisrannikon piensuokehityssarjat EN
- Fladat VU
- Kluuvit VU

suopainanteen kämmeikäpopulaation. Ylipäätään koko Säpin herttakaksikkopopulaatio osoittautui kovasti pieneksi vuonna 2010, ehkä kuivien säiden vuoksi, sillä löysin vain muutaman yksilön Lepistön ja Korkeakallion välisestä metsästä.

Paikoin suon reunuksessa viihtyvät harajuuri, herttakaksikko ja tähtitalvikki. Ma-

jakan eteläpuolen suopainanteen reunuksesta merkitsin 16.7.2023 yhden kukkivan ja viisi kukkimatointa herttakaksikkoa ja myös kaksi kukkivaa harajuurta. Nämä kämmekät vaativat aina kosteutta kasvu- alustaltaan.

Harvamäntyisen, niukkakasvistaisen ja laakean Kräykallion painannekosteikoi- ta hallitsevat jokapaikansaran,

riippasaran, jousivihvilän ja rönsyröllin kasvustot. Osin nämä kalliot työntyvät rantaan saaren koilliskulmassa, missä on Hakkiluodon kesämökki.

Putkilokasvilajisto

Merkitsin Säpistä 281 putkilokasvilajia viime käynnilläni 16.–19.7.2023. Olen tavannut saarelta yli 20 vuoden kuluessa kaikkiaan 379 putkilokasvitaksonia, joista lajitasoisia 372. Muutamia ei ole enää viime aikoina löytynyt, esimerkiksi pohjannoidanlukkoa, tarhaturkkiä ja mäkilitukkaa. Laji- tietokannan mukaan Säpin saaren yhtenäiskoordinaattiruuduilta (6831–6832:3198–3200) on löytynyt kaikkiaan 417 putkilokasvilajia, niistä 46 sellaisia, joita en ole tavannut tai kirjannut. Lajiluettelostani puuttuu varsinkin kevät- kukkijoita, sillä en ole käynyt saarella kuin pari kertaa keväällä, ja toisaalta peltorikkoja, sillä saunan luona ollut pelto ei ole enää aikoihin ollut viljelykäytössä. Istutettuja kasveja en ole kirjannut kovinkaan tarkkaan, kuten on usein tapana kasvillisuuskartoituksissa.

Lajimäärä Säpissä on korkeampi kuin vähän pohjoisempana sijaitsevassa Preiviikinlahden ulkosaaristossa (Jutila 2018b), missä 18 saaren putkilokasvilajien kokonaismäärä oli 325. Preiviikinlahden kasvistoltaan rikkain saari Kallioluoto jäi lajimäärässä tuolloin 238 lajiin. Diabaasikallioperä, saaren suuri koko ja siihen liittyen monenlaiset habitaatit ovat mahdollistaneet Säpin korkean lajimäärän, joka lähestyy jopa Länsi-Viron kalkkikivivai- kutteisen saariston lajilukua

(Leito 2015) ja ylittää selvästi Perämeren saarten vastaavat (Vartiainen 1980).

Säpin putkilokasvilajisto on varsin monimuotoinen suureksi ulkomeren saareksi, jossa etäisyys rannikosta ja muista saarista rajoittaa monien kasvien, kuten tammen, leviämistä. Painavat terhot eivät ole päässeet kulkeutumaan saarelle. Muutoinhan tammi on levinnyt rannikolla kohti pohjoista ilmastonmuutoksen leudontamassa ilmastoa.

Uhanalaiset ja silmälläpidettävät sekä perinnebiotooppien huomionarvoiset lajit

Havainnot ovat omiani, jollei toisin mainita.

***Antennaria dioica*, ahokissankäpälä NT**

Valtakunnallisesti silmälläpidettävä ja alueellisesti vaarantunut ahokissankäpälä kasvaa yhdellä paikalla, Luotsituvannokalle vievän polun varressa nummimaisessa mäntymetsässä.

***Arenaria sepyllifolia*, mäkiarho**

Mäkiarhon on havainnut vain Janne Lampolahti 1987.

***Asperugo procumbens*, terhi NT**

Majakkapihan tuntumassa ladon takana n. 3,5 × 2 m² ja 2 × 2 m² alalla; elinvoimainen ja kukkiva. Suomessa niukentunut muinaistulokas. Lajin kanta on ollut saarella vakaa.

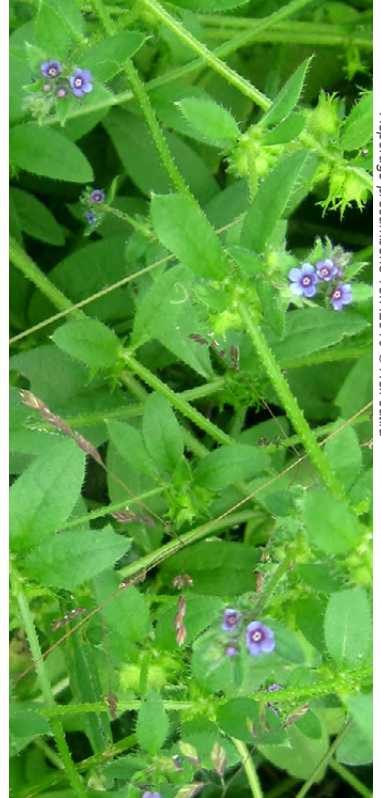
***Avenula pubescens*, mäkikaura huomionarvoinen**

Melko runsaana varsinkin majakkakedolla; tavataan myös Puskalassa ja Luotsituvan polun varren niityltä.

***Botrychium boreale*, pohjannoidanlukko NT**

Löysin 1994 Knaperniemeen vievän polun lounaispuolelta seitsemän yksilöä pohjannoidanlukkoa, joista pääosa kookkaita, yli 15 cm (Jutila 1996). Vuonna 1995 pohjannoidanlukkoja oli kolme ja ke-

▼ Säpissä hyvin harvinainen kissankäpälä kasvaa vain yhdessä nummimaisessa paikassa Luotsituvanokan tyvellä.

Asperugo procumbens 15.7.2010 © Heli Jutila

▲ Terhin elinvoimainen kasvusto majakkapihan ladon takana on pysynyt vakaana.

sällä 1996 kuusi. Mittasin kasveja 6.7.1996 ja sain seuraavat mitat: kasvin korkeus 13,58 + 4,22 cm, itiöpesäkkeistöperän pituus 7,0 + 2,59 cm ja haarautumiskorkeus 6,5 + 2,4 cm.

Knaperniemeen vievän polun koillispuolen niittyaukiolta löysin 5.8.1995 korkean heinä- ja ruohokasvillisuuden seasta 17 pohjannoidanlukkoa (keskikorkeus n. 11 cm) ja 8 ketonoidanlukkoa (8,6 cm). 6.7.1996 laskin peräti 101 pohjannoidanlukkoa, jotka kaikki mittasin ja sain seuraavat lueumat: korkeus 11,97 ± 4,97 cm, pesäkkeistöperän pituus 8,07 ± 3,04 cm ja haarautumiskorkeus 4,34 ± 2,18 cm. Nämä noidanlukot olivat siis vähän pienempiä kuin polun lounaispuolen aukiolta löydetyt. Paikalta löytyi myös kuusi ketonoidanlukkoa, joista neljän vana oli poikki. Kahdesta ehjästä kas-

Antennaria dioica 19.7.2023 © Heli Jutila

vista sain korkeudeksi 16,0 ja 8,0 cm, itiöperän pituudeksi 6,0 ja 5,0 cm sekä haarautumiskorkeudeksi 10,0 ja 3,0 cm. Seuralaislajistoa vallitsivat nurmilauha, lillukka, ojakellukka ja mesiangervo. Luonnehtivia olivat kalvassara, *Carex pallescens*, särmäkuisma, rätvänä, tuoksusimake ja niittyliekosammal. Vielä 18.9.1998 paikalta löytyi 30 pohjannoidanlukkoa. Olen merkinnyt pohjannoidanlukon Säpistä vielä 1.9.2001 ja 11.7.2003 mutta en sen jälkeen.

Noidanlukkoja löytyi 6.7.1996 vielä Luotsituvalle vievän polun tuntumasta, kiviaidan takana olevalta niityltä. Pohjannoidanlukkoja laskin 82, joista 8 saattoi olla myös pohjan- ja ketonoidanlukon risteymiä. Pohjannoidanlukkojen keskimääräinen korkeus oli $7,53 \pm 3,25$ cm, pesäkkeistöperän pituus $3,43 \pm 1,47$ cm ja haarautumiskorkeus $4,21 \pm 1,98$ cm, eli nämä yksilöt olivat varsin pieniä. Samasta paikasta löytyi myös neljä ketonoidanlukkoa ($11,67 \pm 2,58$ cm, $4,75 \pm 1,89$ cm ja $6,92 \pm 2,69$ cm). Tämän n. 10–20 cm korkean noidanlukkoniityn seuralaislajistoa vallitsivat tuoksusimake, siankärsämö, metsälauha ja sammalet kuten niittyliekosammal, joita on merkitty olevan n. 30 %. Huomionarvoista lajistoa niityllä edustivat keltamatara, ketoneilikka, iso- ja pikkulaukku, *Rhinanthus minor*, mäkikaura, lituruoho, virnasara, *Carex pilulifera*, ja katinlieko, *Lycopodium clavatum*. Löysin niityltä vielä 2.7.1999 viisi pohjannoidanlukkoa.

Metsähallituksen Luontopalveluiden LajiGIS-sovellukseen on Laji-fi-palvelun mukaan merkitty karkeistettuja pohjannoidanlukko-havaintoja sekä Luotsituvannokalta (8 yksilöä) että majakkakedolta (15 yksilöä) ja yhdestä muustakin

► **Merisara on hyötynyt laidunnuksesta ja runsastunut esimerkiksi Knaperniemien ja Johteen välisellä rantaniityllä.**

paikasta 24.6.2014 (1 yksilö). Asiaa selvitettyäni ilmeni, että havainnot oli tehnyt Jukka Mattlar, joka kertoi hämmästyneensä lajin runsautta majakkakedolla. Kyseinen kesä oli mitä ilmeisimmin erityisen suotuisa pohjannoidanlukolle kuten kesä 1996 oli ollut. Kesinä 2021 ja 2023 pohjannoidanlukoista ei ollut merkkiäkään. On mahdollista, että lajin itiöitä esiintyy edelleen sopivilla paikoilla ja se saattaa myöhemmin ilmaantua saaren lajistoon.

***Botrychium lunaria*,
ketonoidanlukko NT**

Majakan pohjoispuolisella pihakedolla, aivan majakan tuntumassa on tuoretta pienruohoniitytä, jolla on kasvanut jopa yli parisataa ketonoidanlukkoa. Vuonna 2010 laskin niitä 125 yksilöä n. 6×6 m² alalla ja 16.7.2023 peräti 220 noin aarin alalla. Aiemmin ketonoidanlukkoa on kasvanut myös Luotsituvalle johtavan polun varren niityllä mutta ei enää moneen vuoteen. Ketonoidanlukkoa kasvoi myös itärannalle Knaperniemeen menevän polun varressa 1990-luvulla (Jutila 1996), mutta sieltäkin se näyttäisi hävinneen.

***Bromus hordeaceus*,
mäkikattara huomionarvoinen**

Suppealla alueella majakkakedolla.

***Cardamine hirsuta*,
mäkilitukka huomionarvoinen**

Mäkilitukkaa olen tavannut v. 1992 ja 1995 majakkapihalla ja Knaperniemessä. Lajista havaintoja ovat tehneet myös Kause 1965 ja Lampolahti 1987.

Carex mackenziei, Sillajoki, Taivo, 20.7.2008 © Arto Kurto

***Carex glareosa*, somersara NT**

Somersara kasvaa kivisillä sekä soraisilla merenrannoilla ja on melko yleinen Pohjanlahden rannikoilla. Suomessa sitä on yleisimmin Selkämeren ja Perämeren rannikoilla sekä jonkin verran myös Suomenlahden puolella. Säpistä laji on löytynyt Lännennokan taustan rantaniityltä 11.7.2003.

***Carex mackenziei*,
merisara huomionarvoinen**

Kolmella neliökilometriruudulla, rannalla saaren etelä- ja länsiosassa.

***Carex panicea*,
hirssisara huomionarvoinen**

Lounaisimmalla neliökilometriruudulla.

***Carex spicata*,
hakarasara huomionarvoinen**
Majakkakedolla niukkana.

***Carex viridula* subsp. *pulchella*,
sirohernesara huomionarvoinen**
Niukkana merenrantaniityillä.

***Carex viridula* subsp. *viridula*,
rantahernesara huomionarvoinen**
Lounaisimmalla neliökilometriruudulla.

***Centaurium littorale*,
isosappi huomionarvoinen**
Merenrannoilla siellä täällä.

▲ Pikkusapen (kuvassa) kukat ovat syvämmän punaiset ja pienemmät kuin isosapella, ja selkeä ero löytyy kukan torvesta. Isosappi on saaren rannoilla aavistuksen niukempi kuin sisarajinsa.

Centaureum pulchellum, pikkusappi NT

Silmälläpidettävä pikkusappi kasvaa rantaniityillä, vesirajan tuntumassa, runsaana varsinkin Säpin etelä- ja luoteisosissa, mutta myös muualla saaren moreenirannoilla.

Cerastium semidecandrum, mäkihärkki huomionarvoinen

Tavattu vuonna 1992 majakkakedolla.

Corallorhiza trifida, harajuuri huomionarvoinen

Harvinaisena soiden ja kosteikkojen reunuksissa mm. Luotsituvanokan suunnan suolla ja majakan eteläpuolisen, Eteläkarille vievän polun varrella.

Corydalis solida, pystykiurunkannus huomionarvoinen
Keväällä 1991 majakkakedolla. Mahdollisesti istutusperäinen.

Danthonia decumbens, hina huomionarvoinen

Karinokan diabaasikallioiden tyven merenrantaniityllä. Löysin 18.7.2023 saarelle uutena.

Dianthus deltoides, ketoneilikka NT
Runsaana majakkapihalla, Haminan kedolla, Puskalan niityllä, Popon mökin pihassa ja melko runsaana eteläosan rantaniityillä, Hanhiston kedolla sekä sataman tuntumassa.

Draba incana, harmaakynsimö huomionarvoinen
Havainnut vain Lampolahti 1987.

Euphrasia wettsteinii var. botniensium, pohjanlahdensilmäruoho huomionarvoinen

Kohtalaisesti merenrantaniityillä.

Galium verum, keltamatara vu
Vaarantunut keltamatara kasvaa saaristossa vielä varsin puhtaan, eikä risteytymistä paimenmataran, *Galium album*, kanssa juurikaan tapahdu. Säpissä lajia on saaren kaikilla neliökilometriruuduil-

la ja pääosalla niistä runsaana. Kedoilla, niityillä, nummilla ja ylärantaniityillä.

Geranium sanguineum, verikurjenpolvi huomionarvoinen
Istutettuna Popon mökin pihassa.

Halerpestes cymbalaria, suolaleinikki

Suolaleinikki on alun perin painolastitulokas ja levittäytynyt Merikarvialta etelään Eurajoelle ja toisaalta pohjoiseen Närpiön leveysille Pohjanmaalla. Tapasin suoleinikin ensimmäistä kertaa Säpissä jo vuonna 2018. Toinen kerta oli heinäkuussa 2023. Aiemmin olen havainnut sitä mm. Preiviikinlahden saaristossa ja Kuuminaisten niemellä (Jutila 2018b).

Hippuris lanceolata, rannikkovesikuusi NT

Itämeren rannikolle rajoittunut rannikkovesikuusi kasvaa mm. Säpin sataman lahdelmassa, Kruununmöljässä. Se on merkitty lisäksi ruudulta 6831:3199.

▼ **Ketoneilikka on saaren kotojen ja luontaisten ylärantaniittyjen tunnusomainen ja näyttävä kukkija.**

Juncus ranarius,
sammakonvihvilä huomionarvoinen
Niukkana rantaniityillä.

Lactuca muralis, jänönsalaatti
Tavattu vain Lepistön lehdestä.
Löysin lajin saarelle uutena 17.7.
2023.

Lathyrus palustris,
rantanätkelmä huomionarvoinen
Harvakseltaan rantaniityillä.

Linum catharticum,
ahopellava huomionarvoinen
Harvakseltaan rantaniityillä; ta-
vattu myös majakkapihalta.

Moneses uniflora, tähtitalvikki
Siellä täällä varsinkin tuoreel-
la kankaalla. Laji on merkitty ke-
sällä 2023 neljältä neliökilometri-

▼ **Rantanätkelmä kuuluu Säpin**
kasvistoon, kun taas sukulaisensa
merinätkelmä saarelta puuttuu.

ruudulta. 1) Eteläinen ruutu (ma-
jakan eteläpuolen metsä: 1 kukki-
va, 3 ruusuketta; Käkikallion poh-
joispuolen kosteikon reuna: 2 kuk-
kiva; Hauruloukon metsä: 2 kpl). 2) Pohjoinen keskiosan ruutu (Po-
pon mökin piha: 7 kukkinutta, 10
kukkimatonta). 3) Lounainen ruu-
tu (Lännennokan ja Käkikallion
välinen metsä: 1 kpl). 4) Kaakkoi-
nen ruutu (Hanhiston haapamet-
sikkö 2 paikkaa, joissa 1 kukkiva).

Montia fontana,
lähdehetekaali huomionarvoinen
Tavattu parina vuonna Luotsitu-
vannokan rannalla.

Myosotis ramosissima,
mäkilemmikki huomionarvoinen
Merkitty 8.6.1992 majakkapihalta.
Saattaa olla virhemääritys.

Myosotis stricta,
hietalemmikki huomionarvoinen
Merkitty 8.6.1992 majakkapihalta.

Myosurus minimus,
hiirenhätä huomionarvoinen
Merkitty muutaman kerran lou-
nais- ja eteläosan rantaniityiltä,
viimeksi 25.7.2021.

Nardus stricta,
jäkki huomionarvoinen
Siellä täällä, varsinkin polkujen
varsilla, kallioilla.

Neottia cordata,
herttakaksikko huomionarvoinen
Muutamissa korpimaisissa pai-
nanteissa ja soiden reunoissa saa-
ren eteläisessä keskiosassa; po-
pulaation koko vaihtelee suures-
ti vuosittain, esim. v. 1996 havait-
sin 4 yksilöä, 2010 3 yksilöä ja 2023
307 yksilöä. Lajin esiintymispaik-
koja ovat Lepistön pohjoispuoli-
sen vanhan metsän tuntuman rah-
koittuneet painanteet, keskiosan
soiden reunukset sekä Eteläkarin
ja Luotsituvan kosteikkopainan-
teiden reunukset.

▲ Valkokukkainen lännensuola-
sänkiö Karinokan rantaniityillä.

Odontites litoralis subsp. **litoralis,**
lännensuolasänkiö huomionarvoinen
Merenrannoilla kohtalaisesti tai
runsaasti. Myös valkokukkaisena.

Ophioglossum vulgatum,
isokäärmeenkiele huomionarvoinen
Niukahkosti ainakin Prakalan itä-
puolisella kivisellä rantaniityllä,
todennäköisesti muuallakin me-
renrantaniityillä. Löytynyt myös
majakkakedolta.

Parnassia palustris,
suovilukko huomionarvoinen
Merenrantaniityillä siellä täällä.

Jänönapilan voi tavata majakan kaakkoispuolen kedolla.

Trifolium arvense,
jänönapila huomionarvoinen

Ajoittain niukkana majakkapihan kedolla.

Turritis glabra,
pölkkyruoho huomionarvoinen

Ajoittain niukkana majakkapihan kedolla ja Puskalassa.

Veronica longifolia,
rantatädyke huomionarvoinen

Majakkapihan niityillä, rantaniityillä ja kallioilla.

Veronica verna,
kevättädyke huomionarvoinen

Harvakseltaan siellä täällä niityillä.

Vieraslajit

Säpistä tavataan nykyisellään vieraslajeina ainakin isotuomipihlaja, *Amelanchier spicata*, ja kurtturuusu, *Rosa rugosa*, Popon pihassa.

Komealupiinia, *Lupinus polyphyllus*, en ole saarella tavannut, mutta Lampolahti mainitsee sen vuodelta 1987. Toivon mukaan kyseessä on ollut kukkapenkikasvusto, joka on sittemmin kitketty.

Kulttuurikasvit

Osa havaituista lajeista on selvästi ihmisen saarelle koriste- tai hyötykasvitarkoituksissa tuomia kuten humala, verikurjenpolvi, *Geranium sanguineum*, pallomehiparta, norjanangervo, *Spiraea 'Grefsheim'*, juhannusruusu, *Rosa spinosissima*, ja kurtturuusu, *R. rugosa*, jota onneksi tavataan vain Popon mökillä, mistä se ei ole toistaiseksi laajemmin levinnyt. Ihmistöimintaan ja karjan laidunnukseen liittyviä lajeja ovat mm. ketonoidanlukko, ketoneilikka, jänönapila, kumina, nurmikonnantatar, *Bistorta vivipara*, mäkikaura, jäkki ja mäkikattara. Istutettu oli myös pähkinäpensas, *Corylus avellana*, jonka taimi ei saarella selvinnyt.

Merentrantojen erikoisuudet

Säpin saarten kasvisto on käsitännyt useita lajeja, joita tavataan Suomessa pääsääntöisesti vain Itämeren ranta-alueilla,

kuten meriasteri, *Galettella tripolium*, merisara, iso- ja pikkusappi, merimaltsa, *Atriplex littoralis*, meriluikka, suolaarho, *Honckenya peploides*, värimorsinko, suolasänkiö, suolaleinikki, merisätkin, ruokonata, luotosorsimo, *Puccinellia capillaris*, ja sinikaisla. Pohjanlahden endemiiteistä Säpissä esiintyvät pohjanlahdenlauha ja pohjanlahdensilmäruoho. Toki Säpin kasveista myös meriratamo, *Plantago maritima*, suolavihvilä, suovilukko ja käärmeenkieli pitäytyvät paljolti merenrannoilla.

Merisinappia, *Cakile maritima*, tai merinätkelmää, *Lathyrus maritimus*, ei ole toistaiseksi Säpistä todettu. Lampolahti havaitsi nuokkukohokin, *Silene nutans*, 1981 ja merikohokin, *S. uniflora*, 1987; näitä lajeja en ole saarelta tavannut.

Kasvistoon kuuluu useita alalajeja, muunnoksia ja muotoja, jotka ovat sopeutuneet meren rannoille, kuten meriputki, *Angelica archangelica* subsp. *litoralis*, merirantalemikki, meriketohanhikki, *Argentina anserina* subsp. *groenlandica*, ja merivirmajuuri, *Valeriana excelsa* subsp. *salina*.

Puuta niukasti

Saaren puulajisto on melko niukka. Yleisimmät ovat mänty, kuusi, rauduskoivu, hieskoivu, tervaleppä, haapa, tuomi ja kataja. Pajulajeja löy-

Ilmari Kause on kerännyt Säpistä näytteen suola-arhosta 10.7.1965 ja Janne Lampolahti on havainnut sen vuonna 1987. Itse löysin suola-arhon 30.7.1991. Sen jälkeen en ole lajia nähnyt, joten vähintäänkin se on nuikka ellei sitten kokonaan hävinnyt saarelta.

tyy toki useita, mutta raitaa lukuun ottamatta ne jäävät yleensä pensaiksi.

Kasvisto on enimmäkseen alkuperäistä

Suurin osa Säpin saaren kasveista on alkuperäistä metsä-, suo- ja rantalajistoamme. Kallioperän diabaasi tuo kasvistoon monipuolisuutta ja rehevyyttä kalkkivaikutuksen muodossa. Vaativat kämmekät kuten herttakaksikko, harajuuri ja valkolehdokki ovat hyötynet tästä. Myös saroissa on kalkkivaikutuksesta kertovia lajeja kuten juurtosara ja hernesara, *Carex viridula*. Lehoissa viihtyvät puna-ailakki, jänönsalaatti, koiranvehnä ja isoalvejuuri.

Kiitokset

Kiitän Säpissä kanssani aikaa viettä-neitä ystäviä ja tuttuja seurasta ja mukavista keskusteluista. Erikseen mainittakoon **Aila Tarvainen**. Kiitos **Karri Jutille** kartasta.

Jutila, H. 1996: Noidanlukkojahtia Satakunnan perinnemaisemilla. *Lutukka* 12: 79–84.

Jutila, H. 2011: Säppi on Selkämeren helmi. *Luonnonsuojelija* 4: 12–13.

Jutila, H. 2018a: Porin Preiviikinlahden saariston kasvillisuudesta. *Lutukka* 34: 35–52.

Jutila, H. 2018b: Porin Preiviikinlahden saariston kasvistosta. *Lutukka* 34: 67–79.

Jutila, H. 2023: Säpin kasvillisuus. Julkaisussa: Väisänen P., *Säppi – majakan valopiiri Luvialta Porin ja Merikarvialle*, s. 231–235. Säppi 2000 ry ja Suomen Majakkaseura.

Kontula, T. & Raunio, A. (toim.). 2018: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja. Osa 2: luontotyyppien kuvaukset. 925 s. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristö 5/2018.

Leito, T. 2015: *Maakillud meres. Eesti väikesaared*. 343 s. Tallinn.

Vartiainen, T. 1980: Succession of island vegetation in the land uplift area of the northernmost Gulf of Bothnia, Finland. *Acta Botanica Fennica* 115: 1–105.

Vegetation and flora of Säppi Island

The vegetation and flora of the Bothnian Sea island Säppi were mapped during 16 visits in 1991–2023 and using databases. Säppi's most valuable natural areas are the mesic, dry and rocky meadows of the lighthouse yard, the low-graminoid seashore meadows, the epilitoral shore meadows and the tall seashore meadows, the mesic mesotrophic herb-rich forests with common alder, and areas of old-growth forest. Rocks characterize both shores and forest areas. The western part of the island managed by Metsähallitus (Forest Service) is an area grazed by highland cattle. The meadows of the lighthouse yard are maintained by mowing.

The flora of the island consists of more than 400 species, some of which have not been seen for years, such as *Botrychium boreale* or *Cardamine hirsuta*. Threatened species include the vulnerable *Galium verum*, nearly threatened *Antennaria dioica*, *Asperugo procumbens*, *Botrychium boreale*, *B. lunaria*, *Dianthus deltoides*, *Centaureum pulchellum*, *Carex glareosa* and *Hippuris lanceolata*. The representative species of the lighthouse yard also include *Carex spicata*, *Bromus hordeaceus*, *Trifolium arvense*, *Linum catharticum*, *Lychnis floccuculi*, *Campanula rotundifolia*, *Carum carvi*, *Jovibarba globifera* and *Humulus lupulus*.

Bothnian Sea endemic species found in Säppi are *Deschampsia bottnica* and *Euphrasia wetsteinii* var. *botniensium*. Other seashore specialities are *Centaureum littorale*, *Atriplex littoralis*, *Isatis tinctoria*, *Halerpestes cymbalaria*, *Puccinellia capillaris*, *Plantago maritima*, *Parnassia palustris* and *Ophioglossum vulgatum*. The orchid species of the forests and peatlands include *Goodyera repens*, *Dactylorhiza maculata*, *Platanthera bifolia*, *Corallorhiza trifida* and *Neottia cordata*; the three last-mentioned species reflect the eutrophic chalk-like conditions caused by the diabase bedrock.

Heli Jutila, Ahlströminkatu 20 C 9, 68600 Pietarsaari. heli.jutila@pyvi.fi

Panoraama Säpin majakasta 2009, Kallema / Wikimedia Commons

